

RAADSVOORSTEL

Datum raadsvergadering	21 december 2021
Zaaknummer raadsvoorstel	313185
Portefeuillehouder	Willemsen

Onderwerp

Vaststellen Transitievisie Warmte 1.0

Voorgesteld besluit

1. Voorgesteld wordt de Transitievisie Warmte 1.0 vast te stellen.

Samenvatting

In het nationale Klimaatakkoord is bepaald dat elke gemeente uiterlijk in 2021 een plan maakt om tot een aardgasvrije gemeente te komen. Dat plan presenteren we in deze eerste Transitievisie Warmte (TVW). De TVW geeft op hoofdlijnen een beeld van hoe wij ervoor zorgen dat in 2050 geen aardgas meer wordt gebruikt in Oosterhoutse woningen voor koken, warm water en verwarming.

We moeten nu beginnen, omdat de warmtetransitie een enorme (technische en financiële) operatie is. Het kost veel tijd om hierin stappen te zetten. Als we niet nu beginnen, zijn we in 2050 niet klaar. De insteek van de TVW is vooral richtinggevend en onderzoekend. We maken geen definitieve keuzes en blijven flexibel. We starten in beginsel met onderzoeken vanuit drie 'voorkeursvarianten': uitbreiding bestaand Warmtenet (collectief), opzetten van Warmte-eilanden (beperkt collectief), individuele oplossingen. Daarnaast blijven we inzetten op stimuleren van onze inwoners om hun woning zo goed mogelijk te isoleren.

Door stapsgewijs, samen met inwoners, Thuisvester, ONE, Buurkracht en andere stakeholders, toe te werken naar een aardgasvrij Oosterhout weten inwoners waar ze aan toe zijn. De TVW zal iedere vijf jaar worden geëvalueerd en zo nodig worden bijgesteld.

Aanleiding

Op basis van het Akkoord van Parijs, Europese afspraken en het Klimaatakkoord zijn we met elkaar de verplichting aangegaan om de Nederlandse CO₂-uitstoot op tijd terug te dringen om de opwarming van de aarde te beperken tot 1,5 graden Celsius. In 2050 willen we onze CO₂-uitstoot met 95% verminderd hebben (ten opzichte van 1990). Om de klimaatdoelen te behalen moeten we uiterlijk in 2050 stoppen met gebruik van fossiele brandstoffen, dus ook van aardgas. In 2030 moeten we 20% van de bestaande woningvoorraad (peiljaar 2019, dus exclusief gasloze nieuwbouw) op een andere wijze verwarmen, dan met aardgas. Dat zijn circa 5.000 woningen.

Ook wordt de aardgaswinning in Groningen komende jaren stopgezet. En willen we niet afhankelijk worden van gas uit andere landen. Daarmee is ook dit een reden om het gebruik van aardgas voor onze warmtevoorziening en het koken af te bouwen.

In het kader van de uitvoering van het Klimaatakkoord en de RES 1.0 hebben overheden daarom afgesproken uiterlijk eind 2021 een Transitievisie Warmte (TVW) vastgesteld te hebben. Dit is ook vastgelegd in de Routekaart Energietransitie 2019-2022 van de gemeente Oosterhout.

Kader

Het Nationale Klimaatakkoord 2019
De regionale energiestrategie West-Brabant 1.0
De Ambitienota Energietransitie 2030
De Routekaart Energietransitie 2019-2022.

Wat willen we bereiken?

De gemeente Oosterhout wil haar verantwoordelijkheid nemen en samen met inwoners en ondernemers in actie komen door vaart te maken met de energie- en warmtetransitie. Wij willen bijdragen aan een leefbare wereld voor toekomstige generaties en aan de leefbaarheid en toekomst van Oosterhout.

Met de TVW willen we duidelijkheid geven aan de omgeving (inwoners, Thuisvester, overige stakeholders) over hoe we komende jaren samen aan de slag gaan om uiteindelijk in 2050 een aardgasvrij Oosterhout te hebben. De Transitievisie Warmte (TVW) gaat over de stapsgewijze overstap van aardgas naar een duurzame manier (fossielvrij) om te koken, om huizen te verwarmen en te voorzien van warm water.

Argumenten en kanttekeningen bij het voorgestelde besluit

De Transitievisie Warmte van de gemeente Oosterhout rust op twee pijlers: de uitkomsten van onderzoeken onder en gesprekken met inwoners en andere betrokken partijen; en technische analyses van de huidige woningvoorraad, de warmtevraag en mogelijke warmtebronnen. De uitkomsten hebben geleid tot zes uitgangspunten voor de Oosterhoutse aanpak van de warmtetransitie:

- wat we besparen, hoeven we niet op te wekken
- samen
- betaalbaar
- keuzevrijheid
- meekoppelen
- schaalbaarheid

Deze uitgangspunten vormen het hart van onze aanpak. Deze uitgangspunten vertegenwoordigen het brede geluid waarmee we verder kunnen werken naar het stapsgewijs aardgasvrij maken van Oosterhout. Samen wil zeggen met belangrijke partners zoals Thuisvester, ONE, Buurkracht, werkgroep gemeenteraad, scholen, bedrijven en maatschappelijke partners.

De gemeente Oosterhout streeft ernaar om de warmtetransitie zoveel mogelijk samen met inwoners, maatschappelijke partners en bedrijven uit te voeren. De TVW is dan ook geen dichtgetimmerd plan, maar geeft de kaders aan waarbinnen de komende jaren samenwerkingsprocessen en projecten worden opgestart. De transitie naar aardgasvrij in 2050 kan niet voor iedereen even snel gaan. Ook kunnen we niet elke wijk tegelijk aanpakken. We gaan stap voor stap. Maar dat wil niet zeggen dat we blijven afwachten. We zijn al aan de slag, met een ambitieus, maar realistisch tijdspad.

Als blijkt dat personele inzet een beperking is, huren we extra capaciteit en expertise in. In regionaal verband zal worden besproken of er een taskforce met specialisten opgericht kan worden, meerdere gemeenten hebben immers dezelfde (capaciteits-) problemen.

Deze Transitievisie Warmte wordt uiteindelijk uitgewerkt in plannen per wijk of buurt. Wij maken daarbij onderscheid in een Wijk-Aanpakplan (WAP) en een Wijk-Uitvoeringsplan (WUP). Het opstellen van een WAP en een WUP gebeurt altijd samen met de inwoners, de woningcorporatie en de overige betrokken partijen.

Netcapaciteit

Door Enexis is aangegeven dat het (middenspannings-)elektriciteitsnet vol zit. Dit betreft vooral het aansluiten van zonneweides en windmolens als leverancier van elektriciteit. Als gekozen wordt voor all electric oplossingen in een wijk of buurt, kan het zijn dat de bestaande (laagspannings-)trafo's te weinig capaciteit hebben om energie te leveren aan alle woningen. Deze 2 zaken staan min of meer los van elkaar. Wel zijn beiden zaken afhankelijk van voldoende materiaal en personeel, omdat het feitelijk gaat over dezelfde werkzaamheden: het verzwaren van netwerken.

Gefaseerde uitvoering

Al aan de slag

Veel inwoners zijn al aan de slag met het verduurzamen van hun woning. Ook Thuisvester werkt hier al hard aan voor hun huurders. Op dit moment zijn al ca. 1.000 woningen aangesloten op een warmtenet en zijn al ca. 1.100 woningen voorzien van een warmtepomp (hiervan is 90% nieuwbouw sinds 2020). Inwoners die vanuit eigen interesse of passie voor duurzaamheid hun huis willen verduurzamen, kunnen hierbij ondersteuning krijgen van de lokale energiecoöperatie Oosterhout Nieuwe Energie (ONE) en/of het Regionaal Energieloket. Wij zullen extra expertise inzetten om hen te ondersteunen bij deze complexe operatie. We blijven ondersteuning naar bewoners faciliteren, met extra aandacht voor natuurlijke momenten, zoals verhuizingen of verbouwingen. Er zal een specifiek informatiepakket worden ontwikkeld dat bij vergunningverlening en via makelaars kan worden verspreid.

Daarnaast zijn we gestart met de uitrol van de Buurtaanpak van stichting Buurkracht (www.buurkracht.nl). Deze is erop gericht om inwoners te betrekken en enthousiasmeren bij veranderingen in hun buurt. Buurkracht laat het initiatief voor deze veranderingen ontstaan bij inwoners van de gemeente, dus van onderop. In het najaar van 2021 is gestart met het werven van drie buurtteams. Vanaf 2022 gaan we – in samenwerking met Buurkracht – ervaring opdoen met de ontwikkeling van een wijkaanpak.

Fase 1: 2022-2030

We zullende doelstelling om in 2030 20% van de woningen aardgasvrij te hebben gaan realiseren. Zonder (financiële) steun van de rijksoverheid gaat dit niet lukken. Onderzocht zal worden of gemeentelijke reserves ingezet kunnen worden, bijvoorbeeld door een isolatiefonds op te richten. Immers, we houden vast aan het Niet Meer Dan Anders principe Woningeigenaren gaan niet meer betalen voor hun energielasten na verduurzaming dan daarvoor. De energielasten bestaan uit de gemiddelde kosten voor gasverbruik, onderhoud en vervanging van de CV ketel..

Bij aardgasvrije woningen is koken op gas niet meer mogelijk. De vervangingskosten van het aardgasfornuis en de pannenset kunnen een belemmering zijn voor bewoners om enthousiast mee te werken. Onderzocht zal worden of er een special (gemeentelijk) fonds opgericht kan worden om deze kostenpost dragelijk te maken voor bewoners.

We starten onderzoek in het noorden van Oosterhout naar de mogelijkheid van het uitbreiden van het bestaande warmtenet. De infrastructuur is reeds aanwezig en omliggende wijken zijn homogeen gebouwd. Dit biedt kansen voor deze grootschalige collectieve oplossing. Van de 8 buurten in Dommelbergen is er 1 aangesloten en zullen we er 3 extra aansluiten op het warmtenet voor 2030. Na 2030 volgt voor de andere 4 buurten de uitvoering van de meest geschikte collectieve oplossing.

We gaan op zoek naar een actieve buurt of wijk die zich als potentiële initiatiefnemer wil inzetten (vanuit Vogelbuurt, Vrachelen en Leijssenakkers is al interesse getoond). We stimuleren en faciliteren deze potentiële initiatiefnemers met hulp en subsidies om een pilotproject op te zetten met een Wijk-Aanpak Plan.

We denken dat het daarnaast mogelijk is om uiterlijk in 2030 tenminste 750 woningen met een individuele oplossing aardgasvrij te maken. We zetten vooral in op het stimuleren van individuele oplossingen in West, Vrachelen en de kerkdorpen Dorst, Den Hout en Oosteind.

Door te focussen op het laaghangend fruit en enthousiaste inwoners zullen we in staat zijn uiterlijk in 2030 al 5.000 woningen volledig aardgasvrij te hebben gemaakt.

Fase 2: 2030-2040

We gaan verder met van het gas afhaken van de eerste buurten die we in fase 1 hebben onderzocht, voor zover dit nog niet is gelukt. Dit doen we als de participatiegraad, technische onderzoeken en de businesscase goed uitpakken. Of dit realistisch is, zal moeten blijken uit de haalbaarheidsstudies die hierboven zijn beschreven. Het uitvoeren van de plannen kan ook meer tijd in beslag nemen dan we vooraf denken. Er zijn veel onzekerheden en factoren die meespelen, zoals de financiële bijdragen vanuit het rijk. Op de middellange termijn werken we aan de Wijk-Aanpak Plannen (onderzoeken, haalbaarheidsstudies en procesaanpak) voor de buurten Centrum, Slotjes en Oosterheide.

Er zijn nu niet direct aanknopingspunten om op de korte termijn te beginnen in deze wijken. We doen daarom eerst (proces)ervaringen op in de buurten die we op korte termijn gaan onderzoeken. Wel stellen we ons flexibel op: als zich in de tussentijd een groep enthousiaste inwoners meldt die aan de slag wil met het aardgasvrij maken van de woningen, dan zullen we dat initiatief faciliteren. Als blijkt dat er kansen zijn om te versnellen, zullen we die aangrijpen om ruim voor 2040 de plannen af te ronden.

Fase 3: 2040-2050

Fase 3 kenmerkt zich door de aanpak van de 'moeilijke gevallen' zoals monumentale panden en het historisch centrum. Oosterhout heeft veel oude gebouwen en monumenten die lastig te verduurzamen zijn. Het is moeilijk om te bepalen wat de beste duurzame techniek is; daarom wachten we de technologische ontwikkelingen af. Waar mogelijk zullen wij bij andere gemeentes aansluiten die al verder zijn met de aanpak van monumentale panden. Veel grotere gemeenten hebben immers een grote voorraad historische panden, die zij al voor 2040 aan zullen moeten pakken.

Vanaf 2040 starten we met gedetailleerd onderzoek in en het opstellen van Wijk-Uitvoeringsplannen voor de wijken Slotjes en Oosterheide. Ook starten we vanaf 2040 met het opstellen van de Wijk-Uitvoeringsplannen van de kerkdorpen en het buitengebied.

Uiterlijk in 2050 zullen de laatste buurten en dorpen aardgasvrij worden. We verwachten dat afkoppelen van deze laatste wijken sneller zal gaan dan in de eerste fase van deze transitie; doordat we ervaring hebben opgedaan met het te doorlopen proces, een deel van de inwoners zelfstandig tot verduurzaming van de woning is overgegaan en technische innovaties de stap gemakkelijker en wellicht goedkoper maken.

Meekoppel kansen

De opgave om woningen uiterlijk in 2050 aardgasvrij te hebben gemaakt, geeft ook meekoppel kansen voor kantoren, bedrijven en agrariërs. Ook zij kunnen worden aangesloten op een warmtenet en daarmee aardgasvrij worden. Sommige bedrijven kunnen zelfs warmte leveren aan omliggende woningen. Door deze groepen mee te nemen kunnen de business cases voor sommige wijken verbeteren.

Bestaand warmtenet

Het bestaande warmtenet (bekend als Amernet) wordt gevoed door de Amercentrale. Deze wordt omgebouwd om gestookt te worden met biomassa. Op dit moment wordt ca. 80% van de warmte met biomassa geproduceerd. Omdat er steeds meer weerstand tegen biomassa ontstaat, zal biomassa als brandstof versneld worden gestopt, waarschijnlijk al in 2027. De inzet van geothermie en e-boilers zal de duurzame warmte productie overnemen. Door isoleren kan gewerkt worden met lagere temperaturen, waardoor de huidige capaciteit van ca. 180.000 woningen kan worden vergroot naar 300.000 woningen.

Het Amer warmtenet wordt omgebouwd naar het warmtenet West en Midden Brabant. Bij Breda en Tilburg worden nieuwe duurzame warmtebronnen ontwikkeld. De rol van de Amercentrale wordt daarmee in de toekomst (veel) kleiner.

Inspraak en participatie

Een veelheid aan externe belanghebbenden is betrokken in onderzoeken en gesprekken, zoals inwoners en professionele stakeholders als Brabantse Delta, Enexis, Ennatuurlijk, Thuisvester, ONE, Buurkracht, Regionaal Energieloket, etc. Een speciale groep zijn de scholieren van vandaag. Zij zijn over enkele jaren hopelijk de eigenaren van de woningen in Oosterhout. Scholieren zullen aardgasvrij als randvoorwaarde gaan stellen om woningen te kopen. Daarom willen wij hun ideeën horen over de mate waarin en de wijze waarop moet worden geïsoleerd en duurzaam verwarmd.

De gemeenteraad is afgelopen 1,5 jaar over de voortgang van de TVW en de uitkomsten van de technische en financiële analyses enkele malen bijgepraat. Tevens is een werkgroep met de gemeenteraad gevormd in de eerste helft van 2021, welke richting heeft gegeven aan de inhoud van de TVW.

De uitvoering van de TVW kan niet zonder onze inwoners. De Wijkaanpak- en Wijk-uitvoeringsplannen zullen dan ook met de inwoners worden uitgewerkt (Buurkracht aanpak). Waarbij we zo breed mogelijk draagkracht voor de te kiezen oplossing(srichting) willen creëren.

We zijn ook gestart met 'het duurzame gesprek' waarbij een groep geïnteresseerde inwoners meedenkt over de transitie naar een duurzaam Oosterhout. Dit gesprek zullen we enkele malen per jaar organiseren, waarbij (onderdelen van) de TVW ook onderwerp van gesprek zullen zijn. Bijvoorbeeld over welke rol inwoners voor zichzelf zien en wat zij verwachten van de gemeente.

Alternatieve oplossingsrichting(en)

Zoals hier boven beschreven maken we in deze TVW geen definitieve keuzes. Op basis van de technische en financiële analyses zijn drie 'voorkeursvarianten' benoemd als collectieve of individuele oplossing per wijk/kerkdorp. Dit zijn de uitbreiding bestaand Warmtenet (collectieve oplossing), opzetten van Warmte-eilanden (beperkt collectieve oplossingen in de vorm van kleine warmtenetten), individuele oplossingen (in de vorm van warmtepomp, etc.).

Nader onderzoek is noodzakelijk om te bepalen voor welke buurten/straten de oplossingen technisch en financieel haalbaar zijn en gewenst. Dit onderzoek doen we samen met inwoners en professionele stakeholders. Indien dit proces succesvol verloopt en een gunstige uitkomst heeft, leidt dit tot een wijkaanpakplan. Keuzevrijheid van de woningeigenaren blijft daarbij een van de uitgangspunten.

We starten met deze onderzoeken bij de wijken/buurten die het meest voor de hand liggen, omdat daar al een warmtenet in de buurt ligt en/of omdat er vanuit de betreffende wijk interesse is getoond door inwoners om aan de slag te gaan (individueel of collectief).

Innovaties zullen er voor zorgen dat er tussen nu en 2050 nieuwe isolatie- en verwarmingstechnieken worden ontwikkeld. Wij willen dan ook actief op zoek gaan naar innovaties en waar mogelijk pilots opzetten in Oosterhout.

Financiën

Voor de financiering van het proces om te komen tot de TVW wordt als het goed is in december 2021 vanuit Den Haag een bijdrage van €200.000 ontvangen (december circulaire). Voor de jaren 2022 en

verder zal uit de kabinetsformatie moeten blijken welke bijdrage we ontvangen om de TVW uit te gaan voeren (dekking proceskosten en extra capaciteit voor opstellen en uitvoeren WAP's en WUP's).

De warmtetransitie is sowieso sterk afhankelijk van duidelijkheid over financiering vanuit het Rijk. Op dit moment worden vooral de stap naar aardgasvrij-ready (woningen isoleren en elektrisch koken doorvoeren, maar nog wel met een CV ketel verwarmen en douchen) en individuele warmteoplossingen (warmtepomp) ondersteund met subsidies. Collectieve oplossingen bij het volledig aardgasvrij maken van hele wijken worden op dit moment niet financieel ondersteund, terwijl veel inwoners de kosten niet kunnen dragen of financieren. De verwachting is dat het Rijk op een zeker moment budget beschikbaar stelt voor de uitvoering van (collectieve en individuele) oplossingen. Zonder of met beperkte middelen van het Rijk zal het tempo dat geschetst is in deze TVW moeten worden bijgesteld.

Het aardgasvrij maken van wijken wordt (door commerciële partijen) benaderd als een verdienmodel. De kosten voor aanleg, beheer en onderhoud en levering warmte worden doorgerekend voor een periode van 30-50 jaar. Bij de aanleg van een warmtenet zal er 1 exploitant zijn waarvan de warmte afgenomen wordt. Dat brengt het risico van prijsopdrijving met zich mee. De overheid (ACM) controleert of warmtebedrijven niet te veel winst maken en daarmee te hoge tarieven hanteren. Onderzocht kan/zal worden of de gemeente Oosterhout alleen of met omliggende gemeenten een warmtebedrijf op kan richten om daarmee een zo laag mogelijke prijs voor de inwoners te borgen. Daarbij zal met name gekeken worden naar de (financiële) risico's voor bewoners en maatregelen om die risico's te laag mogelijk te krijgen.

Vervolg

Vanaf 2022 wordt gestart met de uitvoering conform bovenstaande beschrijving.

Oosterhout 16 november 2021,

Burgemeester en wethouders.

Bijlage(n)

1

RAADSBESLUIT

Onderwerp Vaststellen Transitievisie Warmte 1.0

Zaaknummer 313185

De raad van de gemeente Oosterhout,

gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 16 november 2021,

BESLUIT:

1 De Transitievisie Warmte 1.0 vast te stellen.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van 21 december 2021,

de raad voornoemd,

, voorzitter

, griffier